

Implemented by:

Monitorimi i zbatimit të **Pakos së Energjisë së Kosovës** (Energjia, Energjia Elektrike dhe Ligji për ZRRE-në) dhe Mbrojtja e Konsumatorit

Monitorimi i zbatimit të Pakos së Energjisë së Kosovës (Energjia, Energjia Elektrike dhe Ligji për ZRRE-në) dhe Mbrojtja e Konsumatorit

Instituti për Politika Zhvillimore – INDEP

Botim i Institutit për Politika Zhvillimore (INDEP) mbështetur nga EU. Të gjitha të drejtat janë të rezervuara. Asnjë pjesë e këtij botimi nuk guxon të riprodhohet, të ruhet në ndonjë sistem të të dhënave apo të transmetohet, në asnjë formë apo mënyrë, pa pëlqim paraprak nga botuesi. Botimi mund të shpërndahet në formë elektronike, por vetëm në tërësi dhe vetëm për qëllime jokomerciale.

Mbështetur nga:

Përmbajtja e këtij dokumenti, duke përfshirë opinionet e shprehura, jo domosdoshmërisht reflektojnë ato të donatorëve të INDEP, stafit të tyre, bashkëpunëtorëve apo Bordit.

Shënim:

Ky punim është shkruar në gjuhën angleze fillimisht. Prandaj, për arsye teknike, disa nga pjesët e tij kanë mbetur në origjinal, të papërkthyer.

Tabela e Përmbajtjes

1. Kornizat aktuale të mbrojtjes së konsumatorit në sektorin e energjisë në Kosovë	3
2.1. Monitorimi dhe sfidat e zbatimit të Ligjit Nr. 06 / L-034 për Mbrojtjen e Konsumatorit	4
3. Seksioni 1: Monitorimi dhe sfidat e zbatimit të Ligjit Nr. 05 / L - 081 për Energjinë dhe ndikimi i saj në mbrojtjen e konsumatorit	7
4. Seksioni 2: Monitorimi dhe sfidat e zbatimit të Ligjit Nr. 05 / L - 084 për Rregullatorin e Energjisë dhe ndikimin e tij në mbrojtjen e konsumatorit	10
5. Seksioni 3: Monitorimi dhe sfidat e zbatimit të Ligjit Nr. 05 / L - 085 për Energjinë Elektrike dhe ndikimi i saj në mbrojtjen e konsumatorit	14
6. Përfundime	18
7. Rekomandimet	20

1. Hyrje

Monitorimi i zbatimit të legjislacionit është një element thelbësor i përgjegjësive rregullatore brenda një vendi. Njohuritë dhe informacioni mbi ecurinë e legjislacionit dhe trendet e zhvillimit lejojnë rregullatorët të krijojnë një kornizë legjislative dhe politike më efektive. Për më tepër, monitorimi i legjislacionit do të lejojë të promovojë dhe arrijë më mirë mbrojtjen e konsumatorit në sektorin e energjisë.

Fusha legjislative dhe e politikave të energjisë përfshin një gamë të gjerë çështjesh si furnizimi me energji, infrastruktura, tregu i brendshëm i energjisë, konsumatorët, energjia e ripëtritshme, eficienca e energjisë, energjia bërthamore dhe siguria, dhe mbrojtja nga rrezatimi. Megjithatë, ky punim përqendrohet në çështjet që prekin konsumatorët, dhe më vonë në këtë punim do të shihni se deri më sot kanë mbetur shumë sfida për të zbatuar plotësisht kornizën ekzistuese të legjislacionit në sektorin e energjisë që ndikon në mbrojtjen e konsumatorit.

Mbrojtjet aktuale të konsumatorëve në sektorin e energjisë ekzistojnë nën katër kornizat kryesore rregullatore: Ligji Nr. 06 / L-034 për Mbrojtjen e Konsumatorit, Ligji Nr. 05 / L - 081 për Energjinë, Ligji Nr. 05 / L - 084 për Rregullatorin e Energjisë dhe Ligjin Nr. 05 / L-085 për Energjinë Elektrike. Mbrojtje dhe të drejta shtesë sigurohen gjithashtu nën legjislacionin sekondar që zbaton këto ligje kryesore¹. Secila prej këtyre kornizave ndryshon për sa i përket: fushës së zbatimit, mbrojtjeve të ofruara për konsumatorët dhe zbatimit.

Sektorin e energjisë, respektivisht sektorin e mbrojtjes së konsumatorit bie në kategoritë e mëposhtme:

- Qëllimi për të arritur një furnizim të sigurt, të siguruar, të besueshëm dhe me cilësi të lartë të energjisë dhe për të siguruar kushtet për një treg të hapur të funksionimit të energjisë;
- Nxitja e konkurrencës efektive dhe përcaktimi i kritereve për rregullimin e tarifave dhe kushteve të furnizimit me energji për të siguruar mbrojtjen e konsumatorit;
- Siguron mbështetje financiare grupeve specifike të konsumatorëve në nevojë;
- Qëllimi i garantimit të furnizimit me energji elektrike të sigurt, të besueshëm, të rregullt dhe cilësor, me çmime të volitshme.

Ky dokument analizon sesi korniza kryesore rregullatore e energjisë ndikon në të drejtat e konsumatorit dhe identifikon hapat e ardhshëm për të avancuar dhe mbrojtur më tej konsumatorët,

¹ Legjislacioni dytësor në fushën e energjisë, e qasshme këtu: <https://gzk.rks.gov.net/SearchIn.aspx?Index=2&s=Energji&so=1> (E qasar në gusht, 2020)

përfshirë rekomandimet për zgjidhjen e problemeve strukturore të konsumatorëve në sektorin e energjisë.

1. Kornizat aktuale të mbrojtjes së konsumatorit në sektorin e energjisë në Kosovë

Strukturat legjislative, institucionale dhe zhvillimi i politikave të sektorit të energjisë në Kosovë përcaktohet në një paketë ligjesh, tek e cila legjislacioni i BE-së në kornizën legjislative kombëtare deri diku tashmë është përfshirë. Institucioni i ngritur në këtë sektor përfshin institucionet qeveritare dhe rregullatorët dhe kompanitë e energjisë.

Korniza kryesore legjislative në sektorin e energjisë përbëhet nga Ligji Nr. 05 / L-081 për Energjinë; Ligji Nr. 05 / L-085 për Energjinë Elektrike; Ligji Nr. 05 / L-084 për Rregullatorin e Energjisë; Ligji Nr. 05 / L-052 për Energjinë Termike; Ligji Nr. 05 / L-082 për Gazin Natyror; Për më tepër, këto ligje mbështeten nga legjislacioni dytësor.

Energjia është një nga fushat prioritare për planet kombëtare të zhvillimit të Kosovës². Dokumentet kryesore të politikës në fushën e energjisë janë Strategjia e Energjisë e Republikës së Kosovës 2017-2026³; Strategjia e Ngrohjes e Kosovës 2011-2018⁴; dhe Programi i Zbatimit të Strategjisë së Energjisë 2018-2020⁵ i cili përfshin aktivitete për zbatimin e masave të parashikuara në Strategjinë e Energjisë të Republikës së Kosovës 2017-2026.

Kosova gjithashtu ka miratuar kornizën legjislative dhe të politikave në fushën e Mbrojtjes së Konsumatorit. Ky punim dhe posaçërisht kjo pjesë paraqet një analizë të mbrojtjes së konsumatorit që aktualisht ekziston nën katër kornizat kryesore rregullatore në sektorin e energjisë në Kosovë. Ai

² Zyra e Kryeministrit (2016), Strategjia Kombëtare e Zhvillimit 2016-2021
http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/National_Development_Strategy_2016-2021_ENG.pdf

³ Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Strategjia e Energjisë e Republikës së Kosovës 2017-2026
https://mzhe-ks.net/repository/docs/Energy_Strategy_of_the_Republic_of_Kosovo_2017_-_2026.pdf

⁴ Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Strategjia e Ngrohjes 2011-2018
https://mzhe-ks.net/repository/docs/Strategjia_e_Ngrohjes_2011-2018-Eng.pdf

⁵ Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Programi i Zbatimit të Strategjisë së Energjisë 2018-2020
https://mzhe-ks.net/repository/docs/ENERGY_STRATEGY_IMPLEMENTATION_PROGRAM_2018-2020.pdf

përqendrohet dhe përfshin Ligjin për Mbrojtjen e Konsumatorit, seksionin për Ligjin për Energjinë, seksionin për Ligjin për Rregullatorin e Energjisë dhe pjesën për Ligjin për Energjinë Elektrike.

2.1. Monitorimi dhe sfidat e zbatimit të Ligjit Nr. 06 / L-034 për Mbrojtjen e Konsumatorit

Ky ligj zbatohet për të gjithë konsumatorët në Republikën e Kosovës. Ky ligj zbatohet për rregullimin e marrëdhënieve ndërmjet konsumatorëve nga njëra anë dhe prodhuesve, shitësve, furnitorëve, tregtarëve me shumicë ose ofruesve të produkteve ose shërbimeve nga ana tjetër për të mbrojtur konsumatorin nga praktikat e padrejta tregtare në tregun e Republikës së Kosovës⁶. Për më tepër, korniza kryesore e politikave në këtë fushë konsiston në Programin për Mbrojtjen e Konsumatorit 2016-2020.

Ligji parashikon një numër masash për mbrojtjen e konsumatorit; megjithatë, në përgjithësi, progresi i ligjit aktual ishte i kufizuar në adresimin e të gjitha të drejtave të konsumatorit. Ka akoma dy akte nënligjore që duhet të miratohen për të kompletuar plotësisht legjislacionin sekondar për zbatimin e ligjit. Sidoqoftë, ligji nuk është plotësisht në përputhje me acquis të BE dhe duhet të rishikohet, ligji i ndryshuar duhet të përfshijë parimet e BE mbi kredinë hipotekare dhe zgjidhjen alternative të mosmarrëveshjeve të konsumatorit. Për të rritur zbatimin e ligjit, veprimi është i nevojshëm për të adresuar veprimet e padrejta bankare, ndërgjegjësimin për të drejtat e konsumatorëve dhe për të siguruar transparencën e çmimeve të konsumatorit. Dispozita për kërkesat e përgjithshme të sigurisë në Ligjin për Sigurinë e Përgjithshme të Produkteve duhet të ndryshohet për adresimin e ankesave dhe dueht të rregullojë shkëmbimin e informacionit mbi produktet e rrezikshme.

Sipas pikëpamjes së MSA-së, në fushën e mbrojtjes së konsumatorit, neni 81 i MSA-së kërkon që Kosova të krijojë legjislacion dhe politika aktive për mbrojtjen e konsumatorit, në përputhje me ligjin e BE-së, përfshirë rritjen e informacionit dhe zhvillimin e organizatave të pavarura në Kosovë, efektive mbrojtja ligjore e konsumatorëve për të siguruar përmirësimin e cilësisë së mallrave të konsumuar, dhe

⁶ Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës (2018), Ligji Nr. 06 / L-034 për Mbrojtjen e Konsumatorit, Neni 2 – Fushëveprimi <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=16551>

ruajtjen e standardeve adekuate të sigurisë, monitorimin e rregulloreve nga autoritetet përkatëse dhe sigurimin e aksesit në kompensimin e duhur ligjor në raste mosmarrëveshesh⁷.

Tabela 1 më poshtë paraqet llojet specifike të mbrojtjes së konsumatorit që ligji përkatës parashikon dhe progresin e zbatimit të tij dhe veprimet e nevojshme për avancimin e të drejtave të mbrojtjes së konsumatorit.

Tabela 1: Atributet kryesore të Ligjit të Kosovës për Mbrojtjen e Konsumatorit dhe sfidat në zbatimin e tij

Atributet e ligjit aktual		Sfidat në zbatim dhe veprimet e ardhshme
Fusha e veprimit	▪ Zbatim i gjerë për bizneset në marrëdhëniet me konsumatorin. Prandaj, vlen për konsumatorët që blejnë produkte ose shërbime, si dhe bizneset që shesin produkte ose shërbime individuale.	
Llojet e mbrojtjes së konsumatorit	▪ Kushtet dhe praktika e padrejta të kontratës. Vlenë për kontratat e konsumatorit. Kjo përfshinë kushtet e konsideruara si të padrejta në kontratë, padrejtësinë e një afati kontraktual dhe gjuhën e thjeshtë të kushteve të kontratave. ▪ Sjellje mashtruese. Kjo përfshin mbrojtje kundër sjelljes mashtruese (mbrojtje e përgjithshme) dhe sjellje mashtruese për sa i përket natyrës së mallrave ose shërbimeve (mbrojtje specifike); furnizim i pakërkuar i mallrave dhe shërbimeve; marrëveshje të pakërkua të konsumatorit.	→ Nevoja për të miratuar të gjithë legjislacionin sekondar për të zbatuar Ligjin për mbrojtjen e konsumatorit. (9 nga 11 aktet nënligjore u miratuan në 2019)⁸⁹ → Ligji për mbrojtjen e konsumatorit duhet të rishikohet dhe të përfshijë kredinë hipotekare dhe zgjidhjen alternative të mosmarrëveshjeve të konsumatorit në përputhje me acquis të BE (specifikisht Direktiva 2013/11 / BE, Rregullorja (BE) Nr. 524/2013, Direktiva 2014/17 / BE).¹⁰¹¹ → Nevojitet veprim për të adresuar praktikatat e padrejta bankare dhe huazimin e

⁷ Ministria e Integrimit Evropian (2016), Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit ndërmjet Kosovës dhe BE-së, Neni 81, Mbrojtja e Konsumatorit

https://www.mei-ks.net/repository/docs/20190227135938_stabilisation_and_association_agreement.pdf

⁸ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës për vitin 2020, Mbrojtja e Konsumatorit dhe Shëndetit

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

⁹ Ministria e Integrimit Evropian (2020), Programi Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit, Konsumatorit dhe Mbrojtjes së Shëndetit, Objektivat e Prioritetit Afatmesëm

<https://www.mei-ks.net/en/pkzmsa-2020-2024>

¹⁰ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës për vitin 2020, Mbrojtja e Konsumatorit dhe Shëndetit

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

¹¹ Ministria e Tregtisë dhe Industrisë (2016), Programi i Mbrojtjes së Konsumatorit 2016 – 2020

http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/CONSUMER_PROTECTION_PROGRAME.pdf

	▪ Garancitë e konsumatorit: mbrojtje të përgjithshme në lidhje me garancitë e konsumatorit për furnizimin e mallrave dhe shërbimeve. 'Mallrat' përjashtojnë zbatimin e garancive të konsumatorit për artikujt e shitur me anë të ekzekutimit ose ndryshe nga autoriteti i ligjit; ujë, gaz dhe energji elektrike, kur ato nuk janë vendosur për shitje në një vëllim të kufizuar ose sasi të caktuar. ▪ Siguria e produktit: U siguron konsumatorëve një aftësi për të rimbursuar çmimin e paguar ose për të zëvendësuar, riparuar ose trajtuar mallrat e konsumit në asnjë mënyrë nëse ato nuk plotësojnë specifikimet e përcaktuara në deklaratën e garancisë ose në reklamat përkatëse.	konsumatorit dhe për të siguruar transparencën e çmimeve të konsumatorit.¹² → Ndërgjegjësimi për të drejtat e konsumatorëve dhe detyrimet e tregtarëve duhet të rritet (duhet të përfshihet në ligjin e ndryshuar).¹³ → Dispozita për kërkesat e përgjithshme të sigurisë në Ligjin për Sigurinë e Përgjithshme të Produkteve duhet të ndryshohet.¹⁴ (Ligji duhet të rregullojë sinjalizimet për produktet jo-ushqimore që paraqesin rreziqe serioze për konsumatorët) → Përmirësimi i kornizës së politikave të Programit për Mbrojtjen e Konsumatorit 2021-2025 duhet të miratohet.¹⁵
Enforcement	▪ Mbikëqyrja dhe zbatimi i këtij ligji dhe akteve të tjera nënligjore të miratuara në bazë të këtij ligji do të kryhen nga organet e administratës shtetërore, nga inspektoratet kompetente, personat e pavarur juridikë të autorizuar për të kryer mbikëqyrjen e inspektimit dhe autoritetet lokale përmes inspektorëve lokalë, brenda kompetencës së qeverisjes vendore. Rregullatorët kanë në dispozicion një sërë mjesh juridike	→ Reforma e inspektoratit të Tregut është e nevojshme për të rritur zbatimin e mbrojtjes së të drejtave të konsumatorit dhe trajtimin e ankesave (Ligji Nr. 04 / L-186 për Inspektoratin e Tregut duhet të ndryshohet).¹⁶

¹² Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës për vitin 2020, Mbrojtja e Konsumatorit dhe Shëndetit https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

¹³ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës për vitin 2020, Mbrojtja e Konsumatorit dhe Shëndetit https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

¹⁴ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës për vitin 2020, Mbrojtja e Konsumatorit dhe Shëndetit https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

¹⁵ Ministria e Integritimit Evropian (2020), Programi Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit, Konsumatorit dhe Mbrojtjes së Shëndetit, Treguesit afatshkurtër <https://www.mei-ks.net/en/pkzmsa-2020-2024>

¹⁶ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës për vitin 2020, Mbrojtja e Konsumatorit dhe Shëndetit https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

	civile, administrative dhe penale të zbatimit.	

3. Seksioni 1: Monitorimi dhe sfidat e zbatimit të Ligjit Nr. 05 / L - 081 për Energjinë dhe ndikimi i saj në mbrojtjen e konsumatorit

Fusha e këtij ligji mbulon përcaktimin e kornizës rregullatore për zhvillimin e politikave dhe strategjive, rolin e palëve të interesuara në zbatimin e tyre, me qëllim sigurimin e furnizimit të qëndrueshëm dhe efikas të energjisë (ne do të përqendrohemi në rregullat e mbrojtjes së konsumit).¹⁷

Ligji parashikon një numër masash për mbrojtjen e konsumatorit; megjithatë, në përgjithësi ligji kishte përparim të kufizuar në zbatimin e të gjitha dispozitave të mbrojtjes së konsumatorit. Shumë pak është bërë për të siguruar kushtet për një treg të hapur të funksionimit të energjisë. Strategjia e energjisë 2017-2026 duhet të rishikohet duke përfshirë Programin për Zbatimin tre vjeçar. Raportet e monitorimit të programit nuk janë në dispozicion. Futja e ankandeve të energjisë së rinovueshme dhe mundësimi i vendosjes me kosto efektive të energjisë së rinovueshme. Kosova gjithashtu ka nevojë për prioritetet e investimeve në eficientësinë e energjisë në ndërtesat e banimit dhe sektorin privat.

Në pikëpamje të MSA-së, neni 74 dhe neni 114 i MSA-së nënvizojnë se Kosova duhet të përafrojë legjislacionin me atë të BE-së në sektorin e energjisë dhe të sigurojë zbatimin e tij. Në nenin 114 thuhet se bashkëpunimi midis palëve do të përqendrohet në fushat prioritare që lidhen me acquis të Komunitetit të Energjisë. Ky bashkëpunim do të pasqyrojë parimet e ekonomisë së tregut dhe bazohet

¹⁷ Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës (2016), Ligji Nr. 05 / L-081 për Energjinë, Neni 2 – Fushëveprimi <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12689>

në Traktatin themelues të Komunitetit të Energjisë, me synimin për të integruar gradualisht Kosovën në tregjet evropiane të energjisë.¹⁸

Tabela 2 më poshtë paraqet llojet specifike të mbrojtjes së konsumatorit që ligji përkatës parashikon dhe progresin e zbatimit të tij dhe veprimet e nevojshme për avancimin e të drejtave të mbrojtjes së konsumatorit.

Tabela 2: Atributet kryesore të mbrojtjes së konsumatorit të Ligjit të Kosovës për Energjinë dhe sfidat në zbatimin e tij dhe sfidat në zbatimin e tij

Atributet e ligjit aktual		Sfidat në zbatim dhe veprimet e ardhshme
Fusha e veprimit	▪ Vendos parimet dhe rregullat e përgjithshme që do të rregullojnë aktivitetet në sektorin e energjisë në Kosovë.	
Llojet e mbrojtjes së konsumatorit	▪ Aktivitetet e krijuara të energjisë: Lidhen me arritjen e një furnizimi të sigurt, të sigurt, të besueshëm dhe me cilësi të lartë të energjisë; sigurojnë kushtet për një treg të hapur të funksionimit të energjisë, promovojnë një përdorim më efikas të energjisë, rritjen e burimeve të ripërtëritshme të energjisë dhe bashkë-gjenerimin, dhe mbrojtjen e përmirësuar të mjedisit. Zhvillimi i një strategjie 10-vjeçare mbi energjinë midis objektivave të tjerë për të mbrojtur interesin e konsumatorëve të energjisë, veçanërisht të konsumatorëve të prekshëm. Dhe të miratojë një Program të Zbatimit të Strategjisë për një periudhë tre (3) vjeçare.	→ Bëni përpjekje urgjente për të hapur tregun me pakicë dhe për të siguruar furnizim të besueshëm të energjisë dhe diversifikimin e furnizimit me energji¹⁹²⁰ → Strategjia e energjisë 2017-2026 duhet të rishikohet duke përfshirë Programin e Zbatimit tre vjeçar.²¹ → Futja e ankandëve të energjisë së rinovueshme dhe

¹⁸ Ministria e Integritimit Evropian (2016), Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit ndërmjet Kosovës dhe BE-së, neni 74 dhe 114, Energjia

https://www.mei-ks.net/repository/docs/20190227135938_stabilisation_and_association_agreement.pdf

¹⁹ Ministria e Integritimit Evropian (2020), Nënkomiteti për Transportin, Mjedisin, Energjinë dhe Zhvillimin Rajonal

<https://www.mei-ks.net/en/sub-committees>

²⁰ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës 2020, Energjia

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

²¹ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës 2020, Energjia

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

	▪ Ndalimi i Abuzimit të një Pozicioni Dominant: kjo përfshin vendosjen e çmimeve të padrejta të blerjes ose shitjes ose kushte të tjera të padrejta të tregtisë; kufizimin e prodhimit, tregjeve ose zhvillimit teknik në parajykimin e konsumatorëve; aplikimi i kushteve të ndryshme për transaksionet ekuivalente me palët e tjera tregtare, duke i vendosur ato në një disavantazh konkurrues; duke e bërë lidhjen e kontratave subjekt të pranimit nga palët e tjera të detyrimeve plotësuese të cilat, nga natyra e tyre ose sipas përdorimit tregtar, nuk kanë asnjë lidhje me subjektin e kontratave të tilla. ▪ Vështirësia financiare: kërkesat për të zhvilluar dhe përgatitur Planin e Veprimit të Energjisë Sociale për klientët në nevojë. Plani i Veprimit për Energjinë Sociale duhet të përmbajë kushte, kritere dhe kategori të personave në nevojë të cilët do të kenë të drejtë të përfitojnë si klientë në nevojë në përputhje me Ligjin për Energjinë Elektrike Ligjin për Gazin Natyror.	mundësimi i vendosjes me kosto efektive të energjisë së rinovueshme. Tregu i energjisë elektrike duhet të ristrukturohet për të lehtësuar integrimin e gjenerimit të energjisë së rinovueshme në përputhje me acquis të BE-së dhe posaçërisht me Direktivën (BE) 2018/2001 mbi promovimin e përdorimit të energjisë nga burimet e rinovueshme.²² → Kosova duhet t'i japë përparësi investimeve në eficiencën e energjisë në ndërtesat e banimit dhe sektorin privat (të cilat zënë 50% të konsumit përfundimtar të energjisë).²³
Enforcement	▪ Inspektimet e nevojshme për mbikëqyrjen e zbatimit të këtij ligji do të kryhen nga Inspektorati i Energjisë, që vepron brenda Ministrisë. Rregullatori, brenda fushëveprimit të autorizimit të tij sipas Ligjit për Rregullatorin e Energjisë, zbaton masa që synojnë parandalimin e shkeljeve të dispozitave të neneve 22 dhe 23 (konkurrenca dhe abuzimi i pozitës dominuese) të këtij ligji.	

²² Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës 2020, Energjia https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

²³ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës 2020, Energjia https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

4. Seksioni 2: Monitorimi dhe sfidat e zbatimit të Ligjit Nr. 05 / L - 084 për Rregullatorin e Energjisë dhe ndikimin e tij në mbrojtjen e konsumatorit

Dispozitat e këtij ligji zbatohen nga Zyra e Rregullatorit të Energjisë (ZRRE) që do të ushtrojë kompetencat e një agjencie të pavarur brenda institucioneve të Republikës së Kosovës (ne do të përqendrohemi në rregullat e mbrojtjes së konsumit).²⁴

Detyrat dhe funksionet e ZRRE-së të përcaktuara në këtë ligj përfshijnë krijimin dhe funksionimin efikas, transparent dhe jo-diskriminues të tregut të energjisë; dhënia e licencave në fushën e energjisë; dhënia e autorizimeve për ndërtimin e kapaciteteve të reja; monitorimin e tregut dhe kujdesin për të përmirësuar sigurinë e furnizimit me energji; vendosjen e tarifave për aktivitetet e energjisë; monitorimin dhe parandalimin e praktikave jokonkurrese nga ndërmarrjet e energjisë, si dhe zgjidhjen e ankesave dhe mosmarrëveshjeve në sektorin e energjisë. Sidoqoftë, ende ekzistojnë sfida në tregun me pakicë, posaçërisht në sigurimin e furnizimit të besueshëm me energji. Standardet e cilësisë së shërbimit dhe furnizimit me energji elektrike duhet të përparohen dhe të ndërmarrin veprime në uljen e humbjeve në shpërndarjen e energjisë elektrike dhe duhet të jenë në përputhje me acquis të BE-së, posaçërisht me Direktivën (BE) 2019/944. Reduktimi i mëtejshëm i humbjeve në shpërndarjen e energjisë elektrike duhet të jetë një përparësi. Nuk ka qartësi dhe informacion mbi afatet kohore dhe opsionet e financimit për impiantin e ri "Kosova e Re".

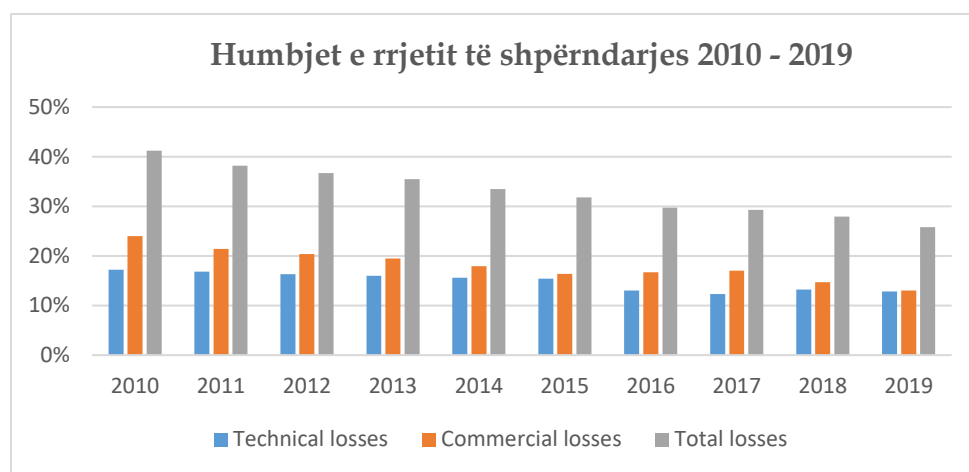
Humbjet e energjisë elektrike vazhdojnë të mbeten të larta dhe paraqesin probleme shqetësuese për sektorin e energjisë elektrike. Humbjet teknike gjatë vitit 2019 ishin 13%, praktikisht identike me humbjet tregtare. Humbjet tregtare kishin një rënie më të ndjeshme gjatë viteve krahasuar me humbjet teknike; humbjet mbeten ende të larta me mbi 25% në 2019. Humbjet totale në vitin 2019 janë ulur me rreth 60% në krahasim me 2010, megjithatë, nëse zbatohet e njëjta shpejtësi në uljen e humbjeve, atëherë do të na duhen edhe 10 vjet për të zvogëluar humbjet totale nën 5%.

²⁴ Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës (2016), Ligji Nr. 05 / L-084 për Rregullatorin e Energjisë, Neni 2 – Fushëveprimi
<https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12694>

Kostoja e humbjes së energjisë mbulohet nga tarifat e konsumatorëve që janë pagues të rregullt të energjisë elektrike që përfaqëson një pagesë shtesë për këta konsumatorë,²⁵ dhe gjithashtu nënkupton që paguesit e rregullt kanë barrën për të siguruar funksionimin e rregullt të sistemit, i cili në fund të ditës është i padrejtë.

Më poshtë është paraqitur grafiku me të dhënat për humbjet teknike, komerciale dhe totale nga 2010 në 2019.

Figura 1: Humbjet teknike dhe tregtare në rrjetin e shpërndarjes për periudhën 2010-2019

Llojet e mbrojtjes së konsumatorit që parashikon ligji përkatës dhe progresi i zbatimit të tij dhe veprimet e nevojshme për të përparuar të drejtat e mbrojtjes së konsumatorit janë paraqitur në tabelën 3 më poshtë.

Tabla 3: Atributet kryesore të mbrojtjes së konsumatorit të Ligjit të Kosovës për Rregullatorin e Energjisë dhe sfidat në zbatimin e tij

Atributet e ligjit aktual		Sfidat në zbatim dhe veprimet e ardhshme
Fusha e veprimit	▪ Themelon dhe përcakton kompetencat, detyrat dhe funksionet e Zyrës së Rregullatorit të Energjisë	
Llojet e mbrojtjes së konsumatorit	▪ Detyrat e rregullatorit në lidhje me mbrojtjen e konsumatorit: sigurojnë që klientët të kenë të	→ Bëni përpjekje urgjente për të hapur tregun me pakicë dhe për të siguruar

²⁵ Zyra e Rregullatorit të Energjisë (2019), Raporti Vjetor 2019
<https://www.ero-ks.org/zrre/en/publikimet/raportet-vjetore>

	drejtën të lidhin pajisjet e tyre me sistemet e energjisë dhe të marrin një furnizim me energji; të sigurojë që klientët dhe të licencuarit të mbrohen me rregulla adekuate për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve; për të siguruar që interesat e konsumatorëve dhe ndërmarrjeve të energjisë janë të balancuara në mënyrë adekuate dhe që klientët në nevojë të mbrohen; të sigurojë që klientët të përfitojnë përmes funksionimit efikas të tregut të tyre kombëtar, duke promovuar konkurrencë efektive; ndihmojnë në arritjen e standardeve të larta të shërbimit publik, dhe kontribuojnë në pajtueshmërinë e proceseve të nevojshme të shkëmbimit të të dhënave për ndërrimin e klientit. ▪ Kur Rregullatori rregullon çmimet e energjisë elektrike për konsumatorët final, ai duhet të japë shpjegime dhe arsytetime të hollësishme. ▪ Zgjidhja e mosmarrëveshjeve: Rregullatori do të vendosë procedurat për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve në sektorin e energjisë, duke përfshirë ankesat nga konsumatorët kundër të licencuarve në lidhje me shërbimet e ofruara; procedurat për shqyrtimin dhe zgjidhjen e ankesave të klientëve përfundimtar do të jenë transparente. ▪ E drejta e zgjedhjes së furnizuesit: rregullatori duhet të sigurojë që të gjithë klientët të kenë të drejtën e zgjedhjes së furnizuesit të tyre, për sa	furnizim të besueshëm të energjisë dhe për të diversifikuar furnizimin me energji (kjo kërkohet nga ligji për energjinë, shih tabelën 2)²⁶²⁷ → Rishikimi i standardeve të cilësisë së shërbimit dhe furnizimit me energji elektrike.²⁸ Kjo duhet të jetë në përputhje me acquis të BE-së, posaçërisht me Direktivën (BE) 2019/944. → Reduktimi i mëtejshëm i humbjeve në shpërndarjen e energjisë elektrike duhet të përcaktohet si përparësi.²⁹ → Miratimi i rregullores për etiketat e pajisjeve të konsumit të energjisë.³⁰ → Nuk ka qartësi në afatet kohore dhe opsionet e financimit për impiantin e ri "Kosova e Re".³¹ Më shumë informacion duhet t'u sigurohet konsumatorëve në një numër fushash dhe konkretisht ndikimi i tij i mundshëm në çmimet e energjisë elektrike.

²⁶ Ministria e Integritimit Evropian (2020), Nënkomiteti për Transportin, Mjedisin, Energjinë dhe Zhvillimin Rajonal <https://www.mei-ks.net/en/sub-committees>

²⁷ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës 2020, Energjia https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

²⁸ Ministria e Tregtisë dhe Industrisë (2016), Programi i Mbrojtjes së Konsumatorit 2016 - 2020, Tabela 2 http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/CONSUMER_PROTECTION_PROGRAME.pdf

²⁹ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës 2020, Energjia https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

³⁰ Ministria e Integritimit Evropian (2020), Programi Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit, Konsumatorit dhe Mbrojtjes së Shëndetit, Objektivat e Prioritetit Afatmesëm <https://www.mei-ks.net/en/pkzmsa-2020-2024>

³¹ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës 2020, Energjia https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

	kohë që furnizuesi është në përputhje me rregullat e tregtimit dhe balancimit të përcaktuara nga institucioni përgjegjës dhe në përputhje me ligjet në Kosovë. ▪ Miratimi dhe ankesat në lidhje me tarifat: Rregullatori do të miratojë tarifave për shërbimet e rregulluara të energjisë bazuar në metodologjitë e tarifave. Palët e pakënaqura me Vendimin e Rregullatorit në lidhje me tarifave të rregulluara dhe metodologjinë e tarifave mund të fillojnë një mosmarrëveshje administrative në gjykatën kompetente. ▪ Sigurimi i çmimit të barabartë për konsumatorët: Ndërmarrja e energjisë siguron që çmimi i ngarkuar prej saj në çdo kohë për çdo konsumator përfundimtar për furnizimin me energji është i njëjtë me çmimin e ngarkuar nga një ndërmarrje e tillë e energjisë në atë kohë për çdo klient tjetër përfundimtar për një furnizim i krahasueshëm i energjisë, pavarësisht se ku ndodhen ose banojnë konsumatorë të tillë përfundimtar. ▪ Ndryshimi i furnizuesit: Rregullatori, bazuar në Ligjin për Energjinë Elektrike, do të përcaktojë rregullat për procedurën për ndryshimin e furnizuesve të energjisë elektrike nga familja përfundimtare.	
Enforcement	▪ Rregullatori ndër të tjera do të ushtrojë mbikëqyrje mbi: pajtueshmërinë me termat dhe kushtet e licencave; zbatimin e tarifave të rregulluara dhe metodologjive tarifore; zbatimin e këtij Ligji, Ligjit për Energjinë, Ligjit për Energjinë Elektrike, Ligjit për Energjinë Termike dhe Ligjit për Gazin Natyror. ▪ Çdo akt individual i lëshuar, i nënshtruar një procedure të rishikimit administrativ brenda Rregullatorit, mund të apelohej ose të kontestohet	

vetëm nga rishikimi gjyqësor nga gjykata kompetente në Kosovë, në përputhje me Ligjin për Konfliktet Administrative.

5. Seksioni 3: Monitorimi dhe sfidat e zbatimit të Ligjit Nr. 05 / L - 085 për Energjinë Elektrike dhe ndikimi i saj në mbrojtjen e konsumatorit

Ky ligj përcakton rregullat e përbashkëta për prodhimin, transmetimin, shpërndarjen, furnizimin, tregtinë dhe tregun e organizuar të energjisë elektrike, si pjesë e tregjeve rajonale dhe evropiane të energjisë elektrike, dhe përcakton rregullat që kanë të bëjnë me aksesin e palëve në treg, detyrimet e shërbimit publik, të drejtat e konsumatorit dhe kushtet e konkurrencës.³²

Linja e interkonjeksionit 400kV e ndërtuar kohët e fundit midis Kosovës dhe Shqipërisë nuk është ende funksionale. Marrëveshja e re e Kycjes ndërmjet operatorit të sistemit të transmetimit të Kosovës dhe Rrjetit Evropian të Operatorëve të Sistemeve të Transmetimit për energji elektrike duhet të implementohet. Programi i Energjisë dhe plani i veprimit për të mbrojtur konsumatorët në nevojë (klientët e cenueshëm) nuk është përgatitur siç kërkohet në ligjin për kërkesat e energjisë elektrike dhe të Komunitetit të Energjisë. Çështja e ndryshimit të furnizuesit është ende e pa adresuar dhe ky nen i ligjit nuk është zbatuar.

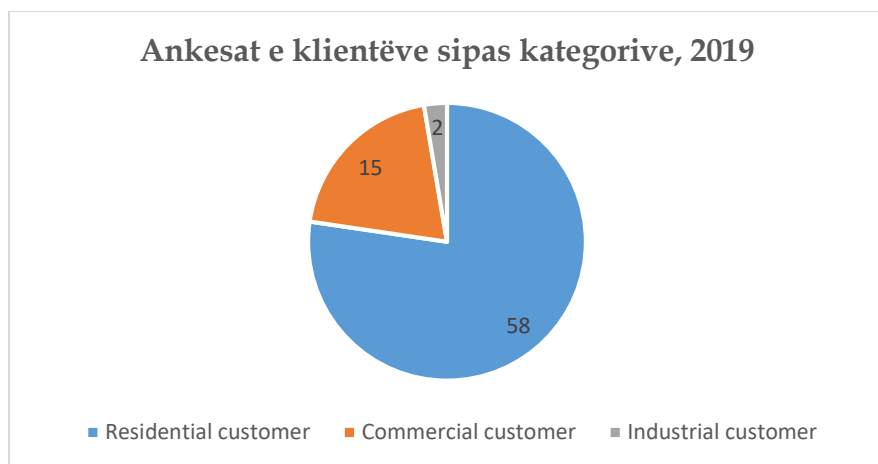
ZRRE ka kompetencat ligjore për zgjidhjen e ankesave dhe mosmarrëveshjeve ndërmjet konsumatorëve dhe kompanive të energjisë dhe operatorëve të sistemit.

Numri i përgjithshëm i ankesave të marra gjatë vitit 2019 është 75, siç shihet në figurën 2 më poshtë, 58 ankesa bien në kategorinë e konsumatorit banesor, ndërsa vetëm disa bien në kategoritë tregtare

³² Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës (2016), Ligji Nr. 05 / L-085 për Energjinë Elektrike, Neni 2 – Fushëveprimi <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12744>

dhe industriale, kjo do të thotë që konsumatorët janë ata që janë të pakënaqur me shërbimet në sektorin e energjisë.³³

Figura 2: Numri i ankesave të marra nga kategoritë e klientëve

Llojet e mbrojtjes së konsumatorit që parashikon ligji përkatës dhe progresi i zbatimit të tij dhe veprimet e nevojshme për të përparuar të drejtat e mbrojtjes së konsumatorit janë paraqitur në tabelën 4 më poshtë.

Tabla 4: Atributet kryesore të mbrojtjes së konsumatorit të Ligjit të Kosovës për Energjinë Elektrike dhe sfidat në zbatimin e tij

Atributet e ligjit aktual	Sfidat në zbatim dhe veprimet e ardhshme

³³ Zyra e Rregullatorit të Energjisë (2019), Raporti Vjetor 2019
<https://www.ero-ks.org/zrre/en/publikimet/raportet-vjetore>

Fusha e veprimit	▪ Vendos dhe përcakton rregullat dhe masat për funksionimin e sektorit të energjisë elektrike, duke garantuar furnizim të sigurt, të besueshëm, të rregullt dhe cilësor të energjisë elektrike, me çmime të përballueshme.	
Llojet e mbrojtjes së konsumatorit	▪ Kushtet e vendosura të kontratës: në lidhje me faturimin; detyrimet e pagesës; çmimi; ankesat e klientëve dhe zgjidhja e mosmarrëveshjeve. Operatori i Sistemit të Transmetimit do të mbajë informacion konfidencial. ▪ Shërbimet e lidhjes: Kjo përfshin një kërkesë për të siguruar shërbime të lidhjes nëse kërkohet. ▪ Mbrojtja e konsumatorëve në nevojë: zhvillimi i një programi të detajuar për krijimin e statusit të klientëve shoqëror në nevojë, fushën e të drejtave, si dhe masat që synojnë mbrojtjen e klientëve shoqëror në nevojë, në mënyrë që të plotësojnë kërkesat e tyre për energji elektrike. ▪ Funksionimi i Sistemit të Shpërndarjes duhet të krijojë dhe mirëmbajë një regjistër të klientëve në nevojë. ▪ Instalimi, Operimi dhe menaxhimi i sistemit të matjes në kufirin e rrjetit të transmetimit të rregulluar nga Kodi i Matjes.	→ Marrëveshja e re e Kyçjes ndërmjet operatorit të sistemit të transmetimit të Kosovës (KOSTT) dhe Rrjetit Evropian të Operatorëve të Sistemeve të Transmetimit për energji elektrike (ENTSO-E) duhet të implementohet. Kjo do të çojë në funksionalizimin e linjës së interkonjeksionit 400kV të ndërtuar së fundmi midis Kosovës dhe Shqipërisë.³⁴ → Zhvillimi dhe përgatitja e një programi energjetik dhe plani i veprimit për të mbrojtur konsumatorët në nevojë (klientë të prekshëm), kjo duhet të jetë në përputhje me kërkesat e Komunitetit të Energjisë.³⁵ → Në programin e energjisë sociale duhet të përfshihet rregullimi gradual i tarifave të energjisë, duke reflektuar rritjen e pritshme të kostove. → Rregullat për të drejtën për të ndryshuar furnizuesin nuk janë zbatuar.
Zbatimi	▪ Rregullatori do të sigurojë sigurimin e pikave të vetme të kontaktit për t'u siguruar konsumatorëve të gjithë informacionin e nevojshëm në lidhje me të drejtat e tyre, legjislacionin aktual dhe mjetet e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve në dispozicion të tyre në rast të mosmarrëveshjes. Nëse mosmarrëveshjet nuk mund të zgjidhen me Rregullatorin,	

³⁴ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës 2020, Energjia
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

³⁵ Komisioni Evropian (2020), Raporti i Kosovës 2020, Energjia
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

	mosmarrëveshjet mund të zgjidhen në Gjykatën kompetente.	

6. Përfundime

Ky punim ka analizuar kornizën kryesore rregullatore të energjisë dhe të drejtat e konsumatorit në sektorin e energjisë në Kosovë. Për të adresuar sfidat e ngritura në këtë dokument duhet të ndërmerren një numër veprimesh të tilla si ndryshimet e ligjeve ekzistuese, rishikimi i dokumenteve ekzistuese të politikave dhe / ose përgatitja dhe zhvillimi i kornizave të reja strategjike dhe planeve të veprimit.

Mbrojtjet aktuale të konsumatorëve në sektorin e energjisë ekzistojnë nën katër kornizat kryesore rregullatore: Ligji Nr. 06 / L-034 për Mbrojtjen e Konsumatorit, ligji nr. 05 / L - 081 për Energjinë, ligji nr. 05 / L - 084 për Rregullatorin e Energjisë dhe ligjin nr. 05 / L-085 për Energjinë Elektrike. Mbrojtje dhe të drejta shtesë sigurohen gjithashtu nën legjislacionin sekondar që zbaton këto ligje kryesore. Secila prej këtyre kornizave ndryshon për sa i përket: fushës së zbatimit, mbrojtjeve të ofruara për konsumatorët dhe zbatimit.

Paketa e tretë e energjisë e miratuar përfshin një gamë të gjerë çështjesh në lidhje me furnizimin me energji, infrastrukturën dhe funksionimin e tregut të hapur. Sidoqoftë, ky punim u përqendrua vetëm në çështjet që prekin konsumatorët në sektorin e energjisë. Në përmbledhje, kjo analizë ka identifikuar sfidat dhe veprimet në sektorin e energjisë që ndikojnë në të drejtat e konsumatorit.

Ligji për Energjinë kishte përparim të kufizuar në zbatimin e dispozitave dhe të drejtave të mbrojtjes së konsumatorit. Krijimi i kushteve për një funksionim të tregut të hapur të energjisë mbetet një sfidë, strategjia e energjisë 2017-2026 duhet të rishikohet duke përfshirë tre vitet e Programit të Zbatimit; përveç kësaj, raportet e monitorimit të programit nuk janë në dispozicion. Duhet bërë më shumë për investimet prioritare të efikasitetit të energjisë në ndërtesat e banimit dhe sektorin privat.

Zbatimi i Ligjit për Rregullatorin e Energjisë përballet me disa sfida. Humbjet teknike dhe komerciale të energjisë elektrike vazhdojnë të mbeten të larta. Klientët po paguajnë kostot e humbjes së energjisë; prandaj duhet të bëhet më shumë për të zvogëluar humbjet. Standardet e cilësisë së shërbimit dhe furnizimit me energji elektrike duhet të rishikohen dhe të jenë në përputhje me Direktivën (BE) 2019/944.

Një numër sfidash mbeten në zbatimin e Ligjit për Energjinë Elektrike. Programi i Energjisë dhe plani i veprimit për të mbrojtur konsumatorët në nevojë (klientët e prekshëm) nuk është përgatitur. Ky

program duhet të marrë në konsideratë edhe kërkesat e Komunitetit të Energjisë. Ndryshimi i furnizuesit mbetet ende një çështje e pazgjidhur pavarësisht nga dispozitat e qarta të këtij ligji. Shumica e ankesave dhe mosmarrëveshjeve midis konsumatorëve dhe kompanive të energjisë dhe operatorëve të sistemit bien në kategorinë e konsumatorit rezidencial, duke konfirmuar që konsumatorët janë kategoria që janë më të pakënaqurat me shërbimet në sektorin e energjisë.

7. Rekomandimet

- 1) Komisioni Parlamentar për Zhvillimin Ekonomik, Infrastrukturë, Tregti, Industri dhe Zhvillim Rajonal duhet të publikojë raportet e monitorimit për zbatimin e Paketës së Energjisë së Kosovës (Ligji nr. 05 / L-081 për Rregullatorin e Energjisë, Ligji nr. 05 / L- 084 për Energjinë gjithashtu përfshijnë Ligjin nr. 05 / L - 085 për Energjinë Elektrike.
- 2) Qeveria duhet të ndryshojë dhe miratojë ligjin për mbrojtjen e konsumatorit, ndërsa ndryshimi është i nevojshëm për të përfshirë kredinë hipotekare dhe zgjidhjen alternative të mosmarrëveshjeve të konsumatorit në përputhje me Direktivën 2013/11 / BE, Rregulloren (BE) Nr. 524/2013, Direktivën 2014 / 17 / BE). Zgjidhja e mosmarrëveshjeve të konsumatorëve përmes zgjidhjes alternative të mosmarrëveshjeve është më e lehtë, më e shpejtë dhe më pak implikime financiare sesa shkuarja në gjykatë.
- 3) Ndërgjegjësimi për të drejtat e konsumatorëve dhe detyrimet e tregtarëve duhet të rritet dhe të përfshihet në ligjin e ndryshuar.
- 4) Pas miratimit të ligjit të rishikuar, qeveria duhet të miratojë të gjithë legjislacionin sekondar që zbaton Ligjin për mbrojtjen e konsumatorit.
- 5) Komponenti i ndërgjegjësimit dhe ndryshimet e ligjit duhet të pasqyrohen gjithashtu në kornizën e politikave të Programit për Mbrojtjen e Konsumatorit 2021-2025, i cili duhet të rishikohet dhe miratohet.
- 6) Forcimi i kapaciteteve për të monitoruar tregun e liberalizuar të energjisë, veçanërisht kapacitetet njerëzore të ZRRE-së, Autoritetit të Konkurrencës dhe Zyrës së Ndhmës Shtetërore.
- 7) Forcimi i kapaciteteve institucionale dhe njerëzore në departamentin e mbrojtjes së konsumatorit.
- 8) Rregullatorët duhet të bëjnë vrojtime të tregut të vetëdijes dhe besimit të konsumatorit në sektorin e energjisë.
- 9) Qeveria duhet të ndërmarrë veprime për të siguruar transparencën e çmimeve të konsumit me qëllim të liberalizimit të sektorit të energjisë dhe krijimin e një shërbimi universal.
- 10) Qeveria duhet të ndryshojë dhe miratojë Ligjin për Sigurimin e Përgjithshëm të Produkteve, dispozitat për kërkesat e përgjithshme për sigurinë duhet të azhurnohen dhe nëse ligji duhet të rregullohet për të rregulluar alarme për produktet jo-ushqimore që paraqet rreziqet serioze

për konsumatorët. Reforma e Inspektorati i tregut nevojitet posaçërisht Ligji Nr. 04 / L-186 për Inspektoratin e Tregut duhet të ndryshohet për të rritur zbatimin e mbrojtjes së të drejtave të konsumatorit dhe trajtimin e ankesave.

- 11) Reforma e inspektoratit të Tregut janë të nevojshme posaçërisht Ligji Nr. 04 / L-186 për Inspektoratin e Tregut duhet të ndryshohet për të rritur zbatimin e mbrojtjes së të drejtave të konsumatorit dhe trajtimin e ankesave.
- 12) Duhet përparësi urgjente për të hapur tregun me pakicë dhe për të siguruar furnizim të besueshëm të energjisë dhe diversifikimin e furnizimit me energji.
- 13) Rritja e mëtejshme e numrit të licencimit të furnitorëve në tregun e energjisë.
- 14) Futja e ankandëve të energjisë së rinovueshme dhe mundësi i vendosjes me kosto efektive të energjisë së rinovueshme. Kosova duhet t'i japë përparësi investimeve në eficiencën e energjisë në ndërtesat e banimit dhe sektorin privat.
- 15) Tregu i energjisë elektrike duhet të ristrukturohet për të lehtësuar integrimin e gjenerimit të energjisë së rinovueshme në përputhje me acquis të BE-së dhe posaçërisht me Direktivën (BE) 2018/2001 mbi promovimin e përdorimit të energjisë nga burimet e rinovueshme.
- 16) Strategjia e energjisë 2017-2026 duhet të rishikohet duke përfshirë Programin e Zbatimit tre vjeçar. Përfshini aktivitete për të ushtruar të drejtën për të ndryshuar furnizuesin.
- 17) Duhet të rishikohen standardet e cilësisë së shërbimit dhe furnizimit me energji elektrike, kjo duhet të jetë në përputhje me acquis të BE-së, posaçërisht me Direktivën (BE) 2019/944.
- 18) Qeveria e Kosovës, KOSST dhe ZRRE duhet të përfshijnë masa specifike në planet e tyre të veprimit për zvogëlimin e humbjeve në rrjetin e shpërndarjes së energjisë elektrike.
- 19) Qeveria e Kosovës duhet të miratojë rregulloren për etiketat e pajisjeve të konsumit të energjisë.
- 20) Më shumë informacion duhet t'u sigurohet konsumatorëve për afatet kohore, çmimet e energjisë elektrike dhe opsionet e financimit për impiantin e ri "Kosova e Re".
- 21) Duhet operacionalizuar linjën e interkoneksionit 400kV të ndërtuar kohët e fundit midis Kosovës dhe Shqipërisë.
- 22) Zhvillimi dhe përgatitja e një programi energjetik dhe plani i veprimit për të mbrojtur konsumatorët në nevojë (klientët e cenueshëm), kjo duhet të jetë në përputhje me kërkesat e Komunitetit të Energjisë. Programi i energjisë sociale duhet të përfshijë rregullimin gradual të tarifave të energjisë, duke reflektuar rritjen e pritshme të kostove.

- 23) Kryerja e një analize të detajuar afatgjatë të sektorit të energjisë për të treguar qartë mënyrën më efektive dhe efikase në sektorin e energjisë.
- 24) Miratimi i Kodit të Energjisë për çertifikimin e energjisë së ndërtesave.
- 25) Zbatimi i masave mjedisore të përcaktuara në Deklaratën e Parisit në lidhje me Kartën e Qëndrueshmërisë së Ballkanit Perëndimor. Zbatimi i masave mjedisore të përcaktuara në Deklaratën e Parisit në lidhje me Kartën e Qëndrueshmërisë së Ballkanit Perëndimor.

